

แนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมของวัดปัญญานันทารามเป็นฐาน
ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา
Guideline for Applying of Panyanantaram Temple Activities in
Developing School Administrators

เสาวรัตน์ แดงสว่าง¹, อภิปราย ดวงน้อย¹, ศิริวรรณ จันทร์พงษ์² และ กฤติมา เหมวิภาต²
Salwarat Dangsawang¹, Apiprai Doungnoi¹, Siriwan Chanphong² and Kridtima Hemvipat²

¹สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

¹Office of Academic Affairs, Eastern Asia University

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

²School of Business Administration, Eastern Asia University

Received: February 10, 2025

Revised: March 19, 2025

Accepted: March 20, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมของวัดปัญญานันทารามในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวความคิดของกิจกรรมในการพัฒนาผู้บริหาร โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศีลธรรม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และสร้างความสัมพันธ์อันดี ตามแนวทางกิจกรรมของวัดปัญญานันทาราม โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษาและส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์จากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณลักษณะเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ มีคุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ สนองต่อการแข่งขันและทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน โดยกิจกรรมของวัดปัญญานันทารามมีการส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านศีลธรรม และด้านวัฒนธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้หลายมิติ เช่น โครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผ่าน “ค่ายคุณธรรม” โครงการบวชเนกขัมมะบารมี โครงการเฉลิมพระเกียรติ ดังนั้น การประยุกต์ใช้กิจกรรมของวัดปัญญานันทารามสามารถนำมาเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถส่งเสริมให้ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะในการบริหารที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา; คุณธรรมและจริยธรรม; กิจกรรมของวัด

Abstract

This article introduces the application of Wat Panyanantaram activities in the development of school administrators. The purpose is to study and introduce the concept of management development activities based on Buddhist principles, which focus on moral development, promote morality and ethics, and establish good relationships based on Wat

Panyanantaram's activities. By analyzing relevant documents and research data, school administrators play an essential role in improving educational quality and influencing management outcomes. Therefore, school administrators must possess appropriate qualifications, theoretical knowledge, skills, ethics, and educational management experience. Developing successful educational institutions to cope with competition and changes in modern society. The activities of Wat Panyanantaram promote moral and ethical, moral and cultural activities. It can be applied to the multifaceted development of school administrators, such as improving the quality of life through the following ways: The "Moral Camp" Nekkhamma Baramee Buddhist fasting project is a project commemorating Buddhist scripture. Therefore, the activities of Wat Panyanantaram can be applied.

Keywords: School administrator; Developing school administrators; Morality and ethics; Activities of Temple.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ ค่านิยม จริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 79 ระบุไว้ว่า “ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง ที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรมและจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม การบริหารการศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดผลทั้งงานที่รับผิดชอบและได้ความร่วมมือจากผู้ร่วมงานในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความก้าวหน้า ซึ่งผู้บริหารจะต้อง ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน” นอกจากนี้ มาตรา 80 ยังระบุว่า “ให้มีการพัฒนาข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่ง และบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรมและจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่เหมาะสม”

การพัฒนาทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน รวมถึงการเรียนรู้ในระบบการศึกษาที่มองภาพรวม (Chamchoy, 2019) ทำให้การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ลดลงอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคม คือความทะเยอทะยาน ความโลภ และความใคร่ในอำนาจ ที่มีจะขาดการรับผิดชอบในการดำเนินงาน ดังนั้น บุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ไปจนถึงประเทศจะต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมไทยที่มีความสงบสุข มีความสุขและความสามัคคีในชาติ (Diskul, M. L., 2017) ตามข้อมูลจากการประชุมของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า เรื่องร้องเรียนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการละเมิดระเบียบวินัย (Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission, 2018) ดังนั้น ผู้บริหารที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี จะได้รับการยอมรับจากผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการปรับปรุงระบบการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรด้านการศึกษา มีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาครูให้สามารถถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้การขับเคลื่อนที่ครอบคลุมทุกด้าน

ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคล (Office of Teacher and Basic Education Personnel Development, 2018) จากการวิจัยด้านจริยธรรมของผู้บริหาร พบว่า องค์ประกอบจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมีทั้งหมด 11 ด้าน ได้แก่ (1) เมตตาและกรุณา (2) กัลยาณมิตร (3) ธรรมาภิบาล (4) ความยุติธรรม (5) ความซื่อสัตย์ (6) การควบคุมตนเอง (7) ความมีเหตุผล (8) ความเป็นผู้นำ (9) การปกครอง (10) วินัย และ (11) ความรับผิดชอบ (Makmeesap, 2014) องค์ประกอบทั้ง 11 ด้านนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมของวัดปัญญานันทาราม เพื่อพัฒนาความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยมีองค์ประกอบด้านจริยธรรมที่สำคัญซึ่งสามารถใช้ได้จริงและเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมที่วัดปัญญานันทาราม เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้สร้างปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มผู้บริหาร เช่น ปัญหาคอร์รัปชัน การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม และการไม่มีระเบียบวินัย (Phrakru Bisanjariyakorn & Prawatdee, 2019) ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเองในทุกด้าน โดยไม่ยึดติดกับการบริโภคหรือแนวคิดที่ขาดการวิเคราะห์ จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพใน 4 มิติ ได้แก่ ร่างกาย ความสัมพันธ์ จิตใจ และปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและสังคม พร้อมกับมีเสรีภาพในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม (Phra Paisal Visalo, 2024) ดังนั้น การนำกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการนำกิจกรรมจากวัดปัญญานันทารามมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้นำในสถานศึกษา การนำกิจกรรมทางพุทธศาสนาจากวัดมาช่วยพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษานี้เป็นแนวทางที่น่าสนใจ เนื่องจากหลักธรรมและคำสอนในพุทธศาสนามีองค์ประกอบหลายอย่างที่สุดคล้องกับการพัฒนาคุณสมบัติของผู้นำ เช่น คุณธรรม จริยธรรม การเอาใจใส่ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาตนเอง การประยุกต์ใช้หลักธรรมต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างครบถ้วน รวมไปถึงการพัฒนาในด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารที่มีความสำคัญ คุณธรรมและ

จริยธรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการแสดงออกในการปฏิบัติตน และการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมและสังคม ถือเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและต่อสังคมโลก โดยผู้บริหารในฐานะผู้นำขององค์กรต้องพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะในบทบาทของผู้บริหารที่จะต้องจัดการด้านทรัพยากรการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมายการศึกษาที่วางไว้

ความเป็นมาและความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 4 ว่าด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน และหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องใช้ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Phra Methithammaphorn and Prayoon Thammachitto, 1995) ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และผลลัพธ์ที่ได้รับจากสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในด้านการศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพ (Phra Maha Somboon Suthammo (Thongkaew), 2014) การศึกษาในประเทศไทยต้องพิจารณาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการปรับปรุงสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั่วโลก จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยจากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปประเด็นการศึกษาได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ลักษณะของความเป็นผู้นำในยุคใหม่ ทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร รวมถึงคุณธรรมที่ควรมีในผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Peophan, 2016) ในปัจจุบันการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความสำคัญในการสร้างและนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา โดย

เฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเทคโนโลยี และวัฒนธรรม ผู้บริหารต้องมีความพร้อมในการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลง การพัฒนาความมีคุณธรรมในผู้บริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสุด ตามที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้อธิบายถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษา รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิรูปการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ (1) การสร้างระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการจัดการศึกษา และกระบวนการการเรียนการสอน (2) การบริหารการศึกษาตามแนวทางการบริหารที่กำหนด โดยเน้นการทำงานร่วมกับหลายฝ่าย เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ผู้นำในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้และคุณธรรม ความสามารถ และทักษะในการบริหารการศึกษา ผู้บริหารที่ดีต้องมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำและทำงานตามนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ประสิทธิภาพของการดำเนินงานขึ้นอยู่กับความรู้และทักษะของผู้บริหาร การบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นด้านการเป็นผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม การจัดการบุคคล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาครู บุคลากร และนักเรียน ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ การเชื่อมโยงข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการนำทักษะที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การใช้หลักพรหมวิหารในการบริหารบุคคล หลักอิทธิบาทในการดำเนินงานให้สำเร็จ และหลักทศพิธราชธรรมในการขับเคลื่อนงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (Donbuntao & Kositpimanwach, 2024) ดังนั้น การพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในด้านความรู้เชิงวิชาการ และความสามารถในการบริหารคน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และจริยธรรมในงานบริหารให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา (Shongwittaya, 2018) การพัฒนาคณะในระบบการจัดการศึกษาควรประกอบด้วยสติปัญญา ความ

รู้ คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณสมบัติที่ดีสำหรับเด็กไทยซึ่งตอบสนองต่อความต้องการในตลาดแรงงานยุค 4.0 (Kerdlap & Utairat, 2021) การปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่า จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

การพัฒนาผู้บริหารด้านคุณธรรมและจริยธรรม

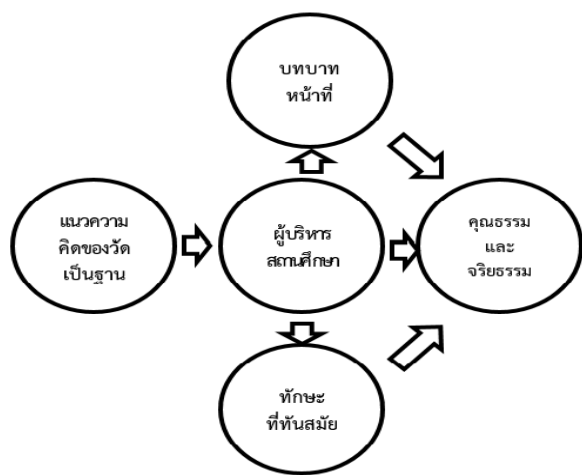
ผู้บริหารที่มีความดีความชอบหลักธรรมเพื่อพัฒนาตนเอง และเพิ่มพูนคุณธรรม ตัวอย่างเช่น ศีล สมาธิ และปัญญา โดยรวมเรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งแสดงถึงหลักธรรม 3 ข้อที่ควรศึกษาและปฏิบัติ คือ (1) ศีล หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมทั้งทางกายและวาจาให้ดีและไม่ทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น (2) สมาธิ หมายถึง การทำให้จิตใจสงบปราศจากความรบกวน จนสามารถตั้งอยู่ในอารมณ์เดียวได้ (3) ปัญญา หมายถึง ความรู้แจ้งสังขาร และความเข้าใจสภาวะธรรม โดยใช้ความรู้ในการเข้าใจทุกขในชีวิตร เพื่อให้เห็นแจ้งในแง่บวกและมองเห็นเส้นทางที่ถูกต้องในชีวิต

คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักบริหารคือการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงระดับผู้บริหาร เพื่อให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารที่ได้นั้นประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ กล่าวคือสามารถศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบจากพฤติกรรมและวิธีการปกครองที่ดี ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในระดับองค์กร โดยควรประมวลหลักหรือทฤษฎีจากการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการทำงานของผู้บริหาร การพัฒนาคุณธรรมของผู้บริหารจึงสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการโน้มน้าวใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้ และคุณธรรมของผู้บริหารมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์ต่อองค์กรอย่างแท้จริง (Sudsang, Surachayo, Wilairattanakun & Sektia, 2023)

นอกจากนี้ คุณสมบัตินี้ยังเป็นผู้นำที่ดีที่เกิดจากการศึกษา การฝึกฝน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเกิดความเป็นผู้นำที่สอดคล้องกับเป้าหมายของการสร้างวัดปัญญานันทาราม ซึ่งมีจุดหมายในการสร้างพระและพัฒนาคณะ รวมถึงเยาวชนของชาติ เพื่อให้มีชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และไม่ตกอยู่ในอำนาจของวัตถุนิยมเกินไป วัดปัญญานันทารามได้รับการยอมรับในด้าน

การบูรณาการศาสนาเข้ากับการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาครูและการศึกษาในระดับต่าง ๆ เริ่มต้นตั้งแต่ระดับโรงเรียนจนถึงมหาวิทยาลัย ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำหลักธรรมที่ดีไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในกลุ่มประชาชนและข้าราชการ ใช้การสอนผ่านกิจกรรมที่ช่วยให้คนเข้าใจหลักธรรม เพื่อพัฒนาพฤติกรรมและจิตใจในทางดี (Phra Brahmamangkalachan, 2018; Isaraporn, 2007) ดังนั้น การพัฒนาผู้บริหารสามารถใช้กิจกรรมจากวัดเพื่อวางกรอบในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างผู้บริหารที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีในด้านระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ทำให้ได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทัศนคติเหมาะสม เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้คนในระบบการศึกษาไทย สร้างทุนมนุษย์ที่มีความรู้และคุณธรรม เพื่อให้มีชีวิตที่มีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ และนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน(Thongprong, 2017)

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นไปในทิศทางที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน แสดงดังภาพ 1

ภาพ 1 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจากกิจกรรมของวัด

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมวัดปัญญานันทารามเป็นฐาน

การเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐาน(activity-based learning) เป็นแนวทางการศึกษาที่พัฒนามาจากแนวคิดการสอนที่เกิดขึ้นในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 20 เรียกว่าการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับบทบาท และการมีส่วนร่วมของนักเรียน หรือ “การเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น” ซึ่งหมายถึงวิธีการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาและมีบทบาทในการเรียนรู้ คำว่า “ใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐาน” หมายถึงการจัดกิจกรรมเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อฝึกหรือพัฒนาทักษะต่าง ๆ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเฉพาะเจาะจง การเรียนรู้ตามวิธีใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐานนั้นมีหลากหลายกิจกรรมที่สามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักได้แก่ (1) กิจกรรมเชิงสำรวจ ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมความรู้ ความคิดและทักษะ (2) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมุ่งเน้นการรวบรวมประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติจริงหรือการสร้างสรรค์ (3) กิจกรรมเชิงแสดงออก ซึ่งรวมถึงการนำเสนอผลงานหรือการนำเสนอต่อผู้อื่น (Chalieosak, 2017) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปฏิรูปตนเองเพื่อนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายต้องการโดยใช้หลักธรรมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูปตนเอง (Ngamlert, Tangjitcharoenkul & Sanguanyat, 2020)

วัดปัญญานันทาราม เป็นสถานที่ที่นำความสุขและความรู้มาให้ผู้คน พร้อมทั้งมีบรรยากาศที่สงบสุขจากธรรมชาติ สร้างขึ้นตามความตั้งใจของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่ต้องการให้วัดนี้เป็นจุดศูนย์กลางในการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาคน สร้างเยาวชนของชาติและผลิตสายตระกูลทางศาสนาให้มีชีวิตที่ดีซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า (Nilnama, 2016) โดยการจัดกิจกรรม 3 ส่วน (Phra Brahmamangkalachan, 2018) ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. กิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรม (virtue) เป็นหลักแห่งคุณงามความดี และจริยธรรม (ethics) สำหรับคุณงามความดีที่ควรปฏิบัติ (Phra Maha Vudhichai Wachiramethi, 2021) ผู้บริหาร

ที่ดีควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่น่าชื่นชม ซึ่งประกอบด้วย คุณสมบัติต่อไปนี้ (1) มีบุคลิกภาพที่ดี (good personality) หมายถึง การมีสุขภาพกายและจิตใจที่แข็งแรง (2) เป็นผู้ที่มีมิตรที่ดี คือ มีคุณธรรม 7 ประการของมิตรที่ดี ได้แก่ เป็นคนที่น่ารัก (ปิโย) เป็นผู้ที่น่าเคารพบูชา (ครุ) เป็นคนที่น่าเคารพและสร้างความดีใจ (ภาวนีโย) รู้จักสื่อสารด้วยเหตุผลและหลักการ (วัตตา) มีความอดทนต่อคำพูดที่อาจทำร้ายหรือวิจารณ์ รวมถึงการตั้งคำถามหรือขอคำแนะนำ (วจนักขโม) สามารถชี้แจงเรื่องราวที่ซับซ้อนได้ (คัมภีรญ จะ กะ ถึง กัตตา) และไม่ชักนำคนในทางที่ไม่ถูกต้อง (โน จัญฐาเน นิโยชะเย) (Phra Pidhokkosol, Pramaha Kumohan Ranonchayo (Seanyayotin) & Boonpitak, 2019) ด้านจริยธรรม ผู้บริหารที่ดีควรมีหลักคุณธรรมในการทำงาน โดยยึดตามอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ ซึ่งหมายถึงความรักงาน วิริยะ ความเพียร จิตตะ คือการมีสมาธิจดจ่อกับงาน วิมังสา รู้จักพิจารณาผลที่เกิดจากการทำงานของตนเองและลูกน้อง และมีความรับผิดชอบสูง (sense of responsibilities) ต่อการงานและหลักฆราวาสธรรม ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ความอดทน และการเสียสละ (Chumworathayi, 2017) กิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรมของวัดปัญญานันทาราม ได้แก่ โรงเรียนวิถิปุทธ โครงการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญ เช่น โครงการอบรมพระภิกษุ “ไตรสิกขา” โครงการอบรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน “ค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม” โครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผ่าน “ค่ายคุณธรรม” และโครงการอบรมวิทยากรในการจัดค่ายคุณธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางด้านจริยธรรมประกอบด้วยหลายคุณธรรม ซึ่งส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนา และสอดคล้องกับเป้าหมายในการใช้กิจกรรมของวัดในการพัฒนาผู้บริหาร โดยนำเสนอกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบและวินัย เช่น กิจกรรมเข้าค่าย ซึ่งรวมถึงการทำความสะอาดที่พัก เตรียมสถานที่และอุปกรณ์สื่อสาร กิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ฐานมารยาท และพิธีทางศาสนาเบื้องต้น ฐานเจริญภาวนา และการเดินจงกรม รวมถึงกิจกรรมที่นำสู่การเป็นพุทธบุตรในทุกกิจกรรมมีการส่งเสริมทางด้านจริยธรรม และเรื่องความรับผิดชอบต่อรวมถึงความมีระเบียบวินัย

2. กิจกรรมด้านศีลธรรม

ศีลธรรม (morality) มาจากคำว่า ศีล ซึ่งหมายถึงข้อกำหนดในพระพุทธศาสนาที่บอกวิธีการประพฤติและพูด เช่น ศีล 5 หรือ ศีล 8 ที่เน้นการดูแลกายและวาจาให้ดี คำว่า ธรรม หมายถึงคุณลักษณะที่ดี เช่น การมีธรรมะ หรือการปฏิบัติตนด้วยศีลและธรรม ซึ่งแสดงถึงการดำเนินชีวิตที่ดีและเหมาะสม (The Royal Institute, 2003) สำหรับในสังคมไทย ศีลธรรมมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา สะท้อนถึงการรับรู้ของมนุษย์ว่าอะไรถูกหรือผิด ซึ่งการรับรู้นี้มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมและเวลา เป็นเรื่องที่ไม่คงที่เสมอ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น อาจมีสิ่งที่เคยถูกต้องในวันหนึ่งแล้วกลับกลายเป็นผิดในวันถัดมา หรือในทิศทางตรงกันข้าม (Eawsriwong, 2017) กิจกรรมด้านศีลธรรมที่วัดปัญญานันทารามประกอบด้วย โครงการบวชนกขัมมะบารมี โครงการอนุรักษ์ศีลอุโบสถในวันพระ และโครงการชีวิตใหม่ (บ้านธรรม บ้านปัญญา) เป็นต้น

การปฏิบัติที่สร้างความสงบสุข วัดปัญญานันทารามมุ่งหวังที่จะสนับสนุนและพัฒนากิจกรรมด้านศีลธรรม โดยการใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตในทุกช่วงวัย ผ่านกิจกรรมในค่ายคุณธรรม ซึ่งมีการจัดงานหลากหลายประเภท ดังนี้ (1) การอบรมคุณธรรมผ่านค่ายพุทธบุตรที่โรงเรียน (2) การอบรมคุณธรรมผ่านค่ายพุทธธรรมที่มหาวิทยาลัย (3) การจัดค่ายคุณธรรมให้กับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตรและพุทธธรรมถือเป็นวิธีการศึกษาแนวใหม่ที่ทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทในการศึกษาอีกครั้ง และมุ่งหวังพัฒนาผู้เข้าร่วมให้เข้าใจโลกและชีวิตอย่างแท้จริงตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Phra Maha Sommai Kannula, 2011) กิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดปัญญานันทารามยังใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คน (Khonglae, Aunjanam & Saengamporn, 2024) ในการอบรมคุณธรรมที่ค่ายพุทธบุตรของวัดปัญญานันทาราม มุ่งเน้นการอบรมเด็กนักเรียนให้มีความอ่อนน้อมและช่วยเหลือกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง โดยการเข้าร่วมเรียนรู้ในแบบพุทธและการจัดการการเรียนการสอนตามหลักธรรมพุทธศาสนาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กนักเรียนมีวินัยตนเองและเป็นคนตรงต่อเวลา ดังนั้นผู้บริหารและครูควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อช่วย

ให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีพุทธ สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางการสนับสนุน “เรียนดี มีความสุข” เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและมีความสุข (Chidchob, 2023)

3. กิจกรรมด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรม ตามที่ Phratraipidok (Prayut Payutto) (1996) ได้ระบุไว้ ตัวอย่างการปฏิบัติตามจริยธรรมที่สะท้อนในชีวิตของมนุษย์ สัจธรรมซึ่งเป็นความจริงธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไป คือ แก่นหลักของวัฒนธรรม สัจธรรมทำหน้าที่เป็นพื้นฐานที่สนับสนุนวัฒนธรรม ดังนั้น สัจธรรมจึงเป็นธรรมชาติของสิ่งที่มีจริยธรรมในฐานะที่เป็นข้อผูกพันที่เชื่อมโยงสัจธรรมเข้ากับชีวิตและชุมชนของมนุษย์ ซึ่งเป็นการนำเสนอรูปแบบการปฏิบัติตามจริยธรรมซึ่งปรากฏในวิถีชีวิตของมนุษย์ วัดปัญญานันทารามมีหลากหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรม เช่น โครงการศาสนานุสรณ์สถาน โครงการเฉลิมพระเกียรติพระไตรปิฎก และโครงการส่งเสริมวิถีชีวิตชาวพุทธในสังคมไทย Bomb To Bell เพื่อความสงบสุขและความปรองดอง รวมไปถึงโครงการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในหนึ่งวัน โครงการอบรมพระประจำเดือน โครงการสำหรับบรรพชาสามเณรในฤดูร้อน และโครงการเสริมสร้างคุณธรรม เช่น โครงการศาสนานุสรณ์สถาน โครงการธรรมทานเพื่อการพัฒนาคุณธรรม โครงการประทีปธรรมปัญญาสู่อาราม เป็นต้น

จากกิจกรรมทั้งสามด้านที่กล่าวถึงข้างต้น จะเห็นว่า สามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร รวมถึงการปลูกฝังวัฒนธรรมการประพฤติปฏิบัติตนของผู้บริหารให้กลายเป็นผู้บริหารที่ทันสมัย สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และรักษาความมีคุณธรรม ต้องมุ่งมั่นในความดี อย่างไม่ยากที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้ารอบตัว พร้อมทั้งมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่นเดียวกับกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผ่านกิจกรรมค่ายพุทธบุตร ค่ายพุทธธรรม และค่ายคุณธรรม เพื่อยกระดับคุณธรรมและความรับผิดชอบที่หมายถึงความตั้งใจในการทำงาน ซึ่งต้องมุ่งมั่น ปรานี และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์จากการทำงานดังกล่าว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในส่วนของระเบียบวินัย หมายถึงการควบคุมการประพฤติ

ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบมารยาท ข้อบังคับหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมในวัดปัญญานันทารามยังวางแนวทางในการพัฒนาผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในวัด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างความรู้และเพิ่มศักยภาพ รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อฝ่ายส่วนรวม เช่น ครอบครัว องค์กร และชุมชนที่ตนอยู่ รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาความสุขและความสงบสุขอย่างยั่งยืน

บทสรุป

ในปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทั้งความสามารถทางการบริหาร ทักษะทางวิชาการ และจริยธรรมที่ดี การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะกิจกรรมของวัดปัญญานันทาราม เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมให้กับผู้บริหาร เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Phra Brahmamangkalachan, 2018) กิจกรรมของวัดปัญญานันทารามมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ และเสริมสร้างคุณธรรมให้กับบุคคลในสังคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้ในหลายมิติ อาทิ กิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ค่ายคุณธรรม โครงการอบรมภาวะผู้นำ และกิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมด้านศีลธรรม เช่น โครงการบวชเนกขัมมะบารมี และการฝึกฝนการใช้ชีวิตตามหลักพุทธศาสนา และกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาความเป็นผู้นำที่ดี มีคุณธรรมในการบริหาร และสามารถส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความโปร่งใสและความสามัคคี (Phra Maha Somboon Suthammo, 2014) จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงมักได้รับการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชาและสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) และอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) สามารถช่วยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง และพัฒนาทักษะการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (Phra Paisal Visalo, 2024)

แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งกำหนดบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษา รวมถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิรูปการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) การสร้างระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการจัดการศึกษา และกระบวนการ การเรียนการสอน และ (2) การบริหารการศึกษาตาม แนวทางการบริหารที่กำหนด โดยเน้นการทำงานร่วมกับ หลายฝ่าย เช่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ (Office of Teacher and Basic Education Personnel Development, 2018) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ผ่านกิจกรรมของวัดปัญญานันทารามจึงสามารถสนับสนุน การดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ แนวทางของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

1. แนวทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐาน สำคัญของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหาร ที่มีคุณธรรมจะสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความ โปร่งใสและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยแนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับ การสร้างระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเน้น ให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและปลูก ฝังจริยธรรมแก่บุคลากรในระบบการศึกษา การจัดอบรม ผู้บริหารผ่าน ค่ายคุณธรรม และการฝึกสมาธิภาวนาเป็น กิจกรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในตัวผู้บริหารสถาน ศึกษา (Chalieosak, 2017; Phra Methithammaphorn, 1995) การพัฒนาผู้บริหารให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่บุคลากร ในโรงเรียนโดยอาศัยหลักธรรมพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือ บริหาร เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้โรงเรียนมีบรรยากาศ การเรียนรู้ที่ดีขึ้น (Makmeesap, 2014)

ตัวอย่างกิจกรรม:

- ค่ายพุทธบุตร-พุทธธรรม ซึ่งช่วยให้ผู้บริหาร ฝึกฝนสมาธิและพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม
- โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้บริหาร เพื่อเสริม สร้างความเข้าใจในหลักธรรมพุทธศาสนาและนำไปปรับใช้ ในงานบริหาร

2. แนวทางด้านศีลธรรม

ศีลธรรมเป็นหลักสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีจริยธรรม และสร้างความไว้วางใจจาก บุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ แนวทางการบริหารการ ศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่กำหนดให้ผู้ บริหารสถานศึกษาต้องทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาการ ศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม (Nilnama, 2016) การจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมศีลธรรม เช่น โครงการบวชเนกขัมมะบารมี และ โครงการรักษาศีล 8 จะช่วยให้ผู้บริหารมีจิตใจที่มั่นคง มีสติปัญญา และสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Chumworathayi, 2017)

ตัวอย่างกิจกรรม:

- โครงการรักษาศีล 8 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมในการบริหาร
- โครงการอบรมจริยธรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา

3. แนวทางด้านวัฒนธรรม

การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีเป็นปัจจัย สำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษามีความเป็นระเบียบและมีสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ การบริหาร การศึกษาตามแนวทางการบริหารของพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัว และองค์กรในกระบวนการจัดการศึกษา (Phratraipidok, 1996) การนำกิจกรรมพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร หรือ การสวดมนต์ประจำวัน มาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ช่วย ให้บุคลากรในองค์กรมีจิตใจที่สงบ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น (Peophan, 2016; Phrakru Bisanjariyakorn & Prawatdee, 2019)

ตัวอย่างกิจกรรม:

- โครงการฝึกอบรม “พัฒนาจิต พัฒนาคน” เพื่อ ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือและความ สามัคคี
- การจัดกิจกรรมสวดมนต์และทำบุญตักบาตรใน สถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งศีลธรรม

แนวทางการประยุกต์ใช้กิจกรรมของวัดปัญญาน นธารามสามารถช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความ พร้อมทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และทักษะการบริหาร ที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการสถานศึกษา

อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมคุณค่าทางศีลธรรมให้กับ
บุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา อีกทั้งยังสอดคล้องกับ
บทบาทของผู้บริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ซึ่งเน้นการบริหารการศึกษาตามหลักคุณธรรม จริยธรรม
และการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาให้
เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและเป็นธรรม (Shongwittaya, 2018)

References

- Chalieosak, K. (2017). Development of nursing students' professional ethics through project-based learning. *Educational techniques development*, 30(104), 19–25. (in Thai)
- Chamchoy, S. (2019). *Digital age school administration*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chidchob, P. (2023). *Educational policy study well and be happy*. Retrieved from <https://moe360.blog/2023/09/14/minister-ed-statement-ed-policy/>. (in Thai)
- Chumworathayi, N. (2017). *A study of the four layperson's precepts in the life practice of Vipassana meditators at Wat Panyanantaram, Pathum Thani Province*. Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Diskul, P. M. L. (2017). *Ethics and morality for administrators and moral educational institutions*. Retrieved from <http://www.kroobannok.com/81505>. (in Thai)
- Donbuntao, U., & Kositpimanwach, E. (2024). Efficient management of educational institutes in the modern era. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(2), 529-545. (in Thai)
- Eawsriwong, N. (2017). *New morality*. Retrieved from https://www.matichonweekly.com/featured/article_52348. (in Thai)
- Inruang, S., & Sitthada, T. (2024). *Principles of personnel management for educational institution administrators in proceedings of the 16th National and International research conference*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- Isaraporn, M. (2007). *Panya San, Wat Panyanantarama*. Bangkok: RS Printing. (in Thai)
- Kerdlap, P., & Utairat, W. (2021). Approaches for administration of bachelor degree programs responding to electrical engineering skills in the 4.0 labor market era. *Journal of legal entity management and local innovation*, 7(12), 113-122. (in Thai)
- Khonglae, Y., Aunjanam, S., & Saengamporn, S. (2024). An application of four Sangghahavatthu Principles in School Administration under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3. *MBU education journal faculty of education Mahamakut Buddhist University*, 12(1), 17-27. (in Thai)
- Makmeesap, A. (2014). Ethics of educational institution administrators. *Suthiparithat journal Dhurakij Pundit University*, 28(87), 314-322.
- Ngamlert, P., Tangjitcharoenkul, R., & Sanguanyat, O. (2020). School administrators in the 21st century following Sappurisa-Dhamma 7. *Journal of MCU Ubon review*, 5(2), 789-803. (in Thai)
- Nilnama, S. (2016). An analytical study of Buddhadhamma Propagation's model of Wat Panyanantaram, PathumThani. *Journal of graduate studies review*, 12(3), 231-243. (in Thai)

- Office of Teacher and Basic Education Personnel Development. (2018). *Guidelines for implementing the comprehensive teacher development program for the fiscal year 2018*. Retrieved from <http://113.53.249.132/obec/hrd/archives/1265>. (in Thai)
- Office of The Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission. (2018). *Monitoring the personnel management of civil servants*. Retrieved from <https://www.kroobannok.com/84131>. (in Thai)
- Peophan, C. (2016). *New-generation school administrators in the 21st century in proceedings of the 1st national conference: Educational management for local development towards the ASEAN community: New directions in the 21st century (pp. 301–313)*. Kalasin: Kalasin University. (in Thai)
- Phra Brahmamangkalachan. (2018). *History of Wat Panyanantaram*. Retrieved from <https://www.watpanya.org>. (in Thai)
- Phra Maha Somboon Suthammo (Thongkaew). (2014). The role of administrators in developing the quality of education. *Journal of education review faculty of education*, 1(1), 89–102. (in Thai)
- Phra Maha Sommai Kannula. (2011). The outcomes of the moral training program at the Buddhist Youth Camp, Wat Panyanantaram, Pathum Thani Province. *Eau heritage journal social science and humanities*, 4(1), 86–94. (in Thai)
- Phra Maha Vudhichai Wachiramethi. (2021). *What are morality and ethics*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=VzTiQvNid2k>
- Phra Methithammaphorn (Prayoon Thammachitto). (1995). Ethics for administrators. *Journal of behavioral science*, 2(1), 25–47. (in Thai)
- Phra Paisal Visalo. (2024). *Creating a Thai society that fosters goodness*. Retrieved from <https://www.visalo.org/article/budTumKwamdee999.htm> (in Thai)
- Phra Pidhokkosol, PramahaKumohan Ranonchayo (Seanyayotin), & Boonpitak, C. (2019). Sevenfold Kalanamitta-Dhamma in Tipitaka for teachers. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(9), 4199–4214. (in Thai)
- Phrakru Bisanjariyakorn & Prawatdee, S. (2019). Morals: The behavior issues and the Thailand's society management in present. *Journal of MCU humanities review*, 5(2), 131-145. (in Thai)
- Phra Sonchai Wangkhum. (2010). *An evaluation of the effectiveness of the moral training program: Buddhist Youth-Buddhist Doctrine Camp*. Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Phratraipidok (Prayut Payutto). (1996). *Sustaining Thai culture based on true education*. Bangkok: Phutthatham Foundation, Office of the National Culture Commission, Sahathammika. (in Thai)
- Shongwittaya, C. (2018). The administration skill of the administrators. *Journal of Roi Kaensarn academi*, 3(1), 41-57. (in Thai)
- Sudsang, S., Surachayo, P., Wilairattanakun, A., & Sektia, W. (2023). Morals and ethics for educational institution administrators. *Journal of learning ecosystem and wisdom: JLESW*, 1(2), 23-32. (in Thai)

The Royal Institute. (2003). *Royal institute dictionary, B.E. 2542*. Bangkok: Nanmee Books Publications.

Thongprong, A. (2017). Human development of education management system in Thai. *social sciences journal*, 7(2), 1-16. (in Thai)

